

Szikszai Tamás*

A TÁRSASÁGI JOGI NORMÁK EGYSÉGESÍTÉSI TÖREKVÉSEI AZ EURÓPAI UNIÓBAN**

Bevezetés

Az Európai Közösségek köztudottan azon gazdasági, kulturális és politikai célokból jött létre, hogy egy olyan homogén közeget teremtsen a gazdaságilag, politikailag és kulturálisan egyaránt színes Európában, amelyben biztosított lenne az állampolgárok, az áruk, a tőke szabad áramlása, és amelyben így megelőzhetnék az újabb gazdasági és politikai vizsályokat (lásd Római Szerződés).

Ezen egységesítési politika keretein belül fontos szerepet kapnak a gazdasági társaságok is, a modern gazdasági élet jelentős képviselői.

„A modern gazdasági élet egyik meghatározó jelensége a termelési folyamatok internacionalizálódása s ennek keretében a gazdasági társaságok országhatárokon átlépő tevékenysége és mozgása, azaz az áru és szolgáltatáskereskedelem hagyományos formái mellett leányvállalatok, fióktelepek, kereskedelmi képviselők alapítása külföldön vagy a vállalkozás központjának, székhelyének áthelyezése egyik országból a másikba, a gazdasági racionalitás, a világpiacon méreteken folyó verseny követelményeinek megfelelően”¹. Ez a megállapítás tulajdonképpen a közös, egységes európai piac kialakításának gondolatát szemlélteti, a gazdasági társasá-

gok működésének egyik alapfeltételét, hiszen „mind a jogirodalomban, mind a Közösség jogalkotásában, a közleményekben, a Zöld Könyvben, a közösségi szervek általános vett nyilatkozataiban egyöntetűen megfogalmazást nyert az egységes piac azon feltétele, hogy az államhatároktól függetlenül biztosított legyen a személyek mozgás – és letelepedési szabadsága, a szolgáltatások, az áruk, illetve a tőke szabad áramlása minden korlátozás és megszorítás nélkül.”²

Európa gazdasági érdekeinek és tevékenységeinek egyesítésének, egységesítésének gondolata már évszázadokkal ezelőtt kifejezésre jutott, a különböző vámetörlési kezdeményezések eredményeként. Ezen gondolatok azonban csak alapul szolgálhattak a későbbi gazdasági integrációs kezdeményezéseknek, melynek nyomán létrejött az Európai Szén- és Acélközösség, majd később az Európai Gazdasági Közösség. Az utóbbit létrehozó Római Szerződés 2. cikkében mondja ki, hogy „a Közösség feladata a közös piac és a gazdasági és monetáris Unió létrehozásával... előmozdítani az egész Közösségben a gazdasági tevékenységek harmonikus és kiegyensúlyozott fejlődését, a fenntartható, inflációellenes és a környezetet figyelembe vevő növekedést, a gazdasági teljesítmények magas

* BBTE-ÁJK, egyetemi hallgató. A Mikó Imre Jog-és Közgazdaságtudományi Szakkollégiumban harmadéves, ez a munka szakkollégiumi kutatásként készült el.

** A dolgozat III. helyezést ért el a IX. Erdélyi Tudományos Diákköri Konferencia Állam- és Jogtudományi Szekciójában.

1 Lásd Berke Barna, Fazekas Judit, Gadó Gábor, Király Miklós, Kisfaludi András, Miskolczy Bodnár Péter: *Európai Társasági jog*; KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó, Budapest, 2002, 21. oldal.

2 Giannantonio Benacchio: *Az Európai Közösség magánjoga. Polgári jog. Kereskedelmi jog*; OSIRIS Kiadó, Budapest, 2003, 149. oldal.

szintű konvergenciáját, a magas szintű foglalkoztatottságot és szociális védelmet, az életszínvonal és életminőség emelését, a gazdasági és társadalmi kohéziót és szolidaritást a tagállamok között.”

Az egységes piac létrehozási törekvései egyformán tekintették a természetes és a jogi személyeket (ezen belül pedig a már említett „gazdasági motrokat”, a kereskedelmi társaságokat). Az európai integráció gondolata magába foglalta ugyanis a gazdasági csoportosulások korlátok nélküli mozgásának szükségességét az egységes gazdasági határokon belül.

A tagállamok gazdasági társaságokra vonatkozó szabályozása azonban, főleg a közösségek kezdeti stádiumában, nagyon eltérő jelleggel bírt, ami mélyen befolyásolta a gazdasági integráció, a belső piac kialakításának esélyeit. Ezen szabályok egységesítéséhez különböző jogharmonizációs eszközök kidolgozására és gyakorlatba ültetésére volt szükség, amelynek már a kezdeteknél nekilátott a közösségi jogalkotó.

Az Európai Unió társasági jogalkotása

Amint azt az előbbiekben kifejtettem, az Európai Uniót alkotó államok jogrendszereiket tekintve, ezen belül pedig társasági jogi szabályozásaikat is, nem alkotnak egy teljesen homogén közeget. Ezzel a ténnyel már az egységes Európa megálmodói is tisztában voltak, hiszen köztudott volt Európa kulturális, történelmi, gazdasági és jogrendszeri sokszínűsége. A közösségek területi bővülésének hatására ez a diverzitás tovább fokozódott, így indokolttá vált a gazdasági tevékenységek homogenizálásának szükségessége.

A legfontosabb célkitűzés a tagállamok jogrendszereinek összehangolása volt, hiszen ezáltal egy olyan egységes rendszert lehet kiala-

kítani, amelybe minden gazdasági szereplőre hasonló szabályok alkalmazandóak, megszüntetve a diszkrimináció bármilyen eddig tapasztalt formáját.

A társasági jogi szabályok összehangolása közösségi szinten különböző eszközök által volt megvalósítható: a közösséget létrehozó Római Szerződés (elsődleges jogforrások)³, a különböző Nemzetközi Egyezmények, illetve a közösségi rendeletek és irányelvek által (másodlagos jogforrások). Ezen jogharmonizációs eszközök elemzése jelenti dolgozatom fő részét, bemutatva ezen kezdeményezések jogi jellegét, korlátait, hátterét és alkalmazásuk folyamatának eredményeit.

A. Az elsődleges közösségi jogforrások

Az elsődleges jogforrások az Európai Közösség intézményi működésének alapvető elemei, amelyek megteremtik a további jogalkotás jogalapját⁴.

A kereskedelmi társaságokra vonatkozó közösségi jogszabályok kiindulópontját az Európai Közösséget létrehozó Római Szerződés jelenti⁵. Ez annak ellenére állapítható meg, hogy az említett szerződés a kereskedelmi társaságokra nézve kevés előírást tartalmaz.⁶ Ezek azonban olyan alapvető szabadságjogokat írnak elő, amelyek megteremtik a vállalkozások kölcsönös elismerésének, szabad mozgásának és közösségi működésüknek alapelveit, ezzel pedig az elsődleges jogforrások az európai társasági jog területén.

Alapvető jelentőséggel bír az Európai Közösséget létrehozó Római Szerződés (továbbiakban EKSZ) **48. cikkelye** (korábbi 58.cikkely), amely szerint „azok a társaságok, amelyeket valamely tagállam jogszabályai szerint alapítottak, és amelyek alapszabály szerinti székhelye, központi igazgatása vagy fő telephelye a Közösségen belül van, e fejezet alkalmazása szempontjából a természetes személyekkel esnek egy tekintet alá⁷”. Ugyanezen cikkely szerint a társaságnak tekinthető valamennyi polgári és keres-

3 A Római Szerződés jelenti a társasági jogi harmonizáció alapját, hiszen minden tagállamra általános érvényű és kötelező jellegű szabályokat tartalmaz. A szerződés későbbi módosításai már nem tartalmaztak a társasági jogra nézve fontos előírásbeli változásokat.

4 Bővebben lásd Kende Tamás, Szűcs Tamás: *Európai közjog és politika*, OSIRIS Kiadó, Budapest, 2003, 538-539. oldal.

5 Az Európai Közösség Alapító Szerződését Rómában írta alá, 1957. március 25.-én Ófelsége Belgium királya, a Francia Köztársaság elnöke, Ófelsége Hollandia királynője, Ó Királyi Fensége Luxemburg nagyhercege, a Német Szövetségi Köztársaság elnöke, az Olasz Köztársaság elnöke.

6 *Giannantonio Benacchio: Az Európai Közösség magánjoga. Polgári jog. Kereskedelmi jog*; OSIRIS Kiadó, Budapest, 2003, 154. oldal.

7 Római Szerződés, III.cím, 2. fejezet, 58. cikkely.

kedelmi jogi társaság, beleértve a szövetkezeteket, továbbá a köz- és magánjog szerinti egyéb jogi személyeket, azok kivételével, amelyeknek nem jövedelemszerzés a céljuk.

Alapelvértékű előírásokat tartalmaz ugyanakkor az EKSZ 43. (korábbi 52.) illetve 44. cikkelye (korábbi 54.)⁸ is, amelyek többek között leteszik a közösség állampolgárai számára a szabad mozgás szabadságának alapjait. Ugyanezen 43. cikkely második része kiterjeszti a szabad mozgás szabadságát a jogi személyekre is, az előbbieken említett 48. cikkelyre való hivatkozással⁹. Ezen előírások értelmében a tagállamoknak kötelességük fokozatosan feloldani bármely, a természetes illetve jogi személyek szabad mozgását korlátozó szabályozást (pontosabban amelyek egyik tagállam polgárának egy másik tagállam területén való letelepedésére, azaz a gazdasági vállalkozására vonatkoznak. Ugyanez érvényes az ügynökségek, fióktelepek vagy leányvállalatok alapítását nehezítő akadályok megszüntetésére¹⁰.

A 43. cikkelyt a közösségi jogi irodalom a *társaságok négyes szabadságaként* (*quadruple/quadripartite company freedoms*) emlegeti. Ezen szabadságok a következők¹¹:

- az alapítók azon joga, hogy döntésük szerint bármelyik közösségi tagállamban létrehozhassák társaságukat
- a társaság tulajdonosainak azon joga, hogy gazdasági tevékenységüket egy adott államban akár hazai, akár külföldi társaságokon keresztül gyakorolhassák
- szabad döntés abban, hogy a gazdasági jelenlét leányvállalatokon, fióktelepeken keresztül valósuljon-e meg
- a társaságok és tulajdonosaik joga a nemzeti elbánásra a befektetés helye szerinti tagországban.

A négy közösségi szabadság gyakorlati vetületeit pár híres jogeset szemléltetése által lehet a legjobban figyelemmel követni. Az elsőként felsorolt alapszabadság, fogalmazásának és tartalmának egyértelmősége miatt ritkán került értelmezési helyzetbe, ellentétben a másik három részjogosítvánnyal¹².

Az első jogeset a hazai és külföldi társasági formák esetén kötelező egyenjogúságot tekinti és a *Segers ügyben* hozott ítéletben fogalmazódott meg a tagállamokkal szemben¹³. A tényállás szerint Segers úr korábbi holland egyszemélyes cégét kft.-vé alakította át. Az új társaságot azonban nem Hollandiában, hanem Nagy-Britanniában hozta létre és ennek holland fióktelepével folytatta hollandiai gazdasági tevékenységét, a cég igazgatójaként. Adott pillanatban Segers úr megbetegedett, a holland állam pedig megtagadta tőle az amúgy holland állampolgároknak járó táppénz kiutalását. A hatóságok arra hivatkozva utasították vissza Segers úr jogkövetelését, hogy ő egy külföldi társaság alkalmazásában áll, így nem jogosult a holland állam táppénzére. Az ügy az Európai Bíróság elé került, amely döntésében kifejtette, hogy a holland állam nem helyezhet állampolgársági kitéteket a táppénz megítélése során. Ellenkező esetben a jogi személy székhelye alapján történt volna meg a megítélés, ami a Római Szerződés 48. és 43. cikkeiben kifejezett alapelveknek mondott volna ellen. Az ismertetett jogeset által alkotott határozat megállapítja tehát, hogy egy tagország polgárának joga van arra, hogy eldöntse, hogy hazai gazdasági társaságokon vagy külföldi gazdasági társaságokon keresztül működjön¹⁴.

Hasonlóan döntő szerepű és közösségi joghű döntés született a *Centros Ltd.* ügyben is 1999

8 „Az alábbi rendelkezések szerint az átmeneti időszak során fokozatosan el kell törölni minden olyan korlátozást, amely egy tagállam állampolgárainak egy másik tagállam területén való letelepedésére vonatkoznak. Ugyanígy fokozatosan el kell törölni azokat a korlátozásokat, amelyek valamely tagállamnak vagy valamely tagállam területén letelepedett állampolgára által alapított képviselet, fiók vagy leányvállalat felállítására vonatkoznak.” (EKSZ, III.cím, 2. fejezet, 52.cikkely).

9 „A letelepedési szabadság magában foglalja az önálló vállalkozói tevékenység megkezdését és gyakorlását, valamint vállalatok, különösen az 58. cikkely (2) bekezdése szerinti társaságok alapítását és irányítását, az alapítás helyén a saját állampolgárookra vonatkozó jogszabályok szerint, a tőkére vonatkozó fejezet rendelkezéseinek megfelelően.” (EKSZ, III.cím, 2. fejezet, 52.cikkely).

10 Berke Barna, Fazekas Judit, Gadó Gábor, Király Miklós, Kisfaludi András, Miskolczi Bodnár Péter: *Európai Társasági jog; KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó, Budapest, 2002, 22.oldal.*

11 Lásd Berke Barna, Fazekas Judit, Gadó Gábor, Király Miklós, Kisfaludi András, Miskolczi Bodnár Péter: *Európai Társasági jog; KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó, Budapest, 2002, 22.oldal.*

12 Ibidem, 23.oldal.

13 Segers vs. Bedrijfsvereniging, C-79/85. sz. ügy, ECR(1986).

14 Lásd Berke Barna, Fazekas Judit, Gadó Gábor, Király Miklós, Kisfaludi András, Miskolczi Bodnár Péter: *Európai Társasági jog; KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó, Budapest, 2002, 23.oldal.*

márciusában¹⁵. Ebben az esetben dán állampolgárok hoztak létre az Egyesült Királyságban egy korlátozott felelősségű társaságot (private limited company). Ezt azon megfontolásból tették, hogy az angol jog kevésbé szigorú szabályozással rendelkezik ezen társasági formák esetében, nem támasztva követelményeket a törzstőke mértékével, illetve annak befizetésével kapcsolatban. Ezen kedvezményeket kihasználva a társaság törzstőkéje 100 font volt, ám ezt az összeget sem bocsátották a társaság rendelkezésére. Sőt, a társaság semmilyen nemű gazdasági tevékenységet nem folytatott az Egyesült Királyságban. Nyilvánvaló volt tehát a dán alapítók azon szándéka, hogy a dán, amúgy szigorú társasági szabályozásokat kikerüljék. Ezt a magatartást hozta fel a dán hatóság akkor, amikor nem engedélyezte a társaság számára fióktelep létrehozását Dánia területén. Ugyanakkor kifejtették, hogy a letelepedés szabadságának ilyen módon történő gyakorlása rendkívül aggályos a hitelezők védelme szempontjából, hiszen a fióktelep mögött egy olyan társaság állna, amely semmilyen tőkefedezettel nem rendelkezik¹⁶. Az Európai Bíróság nem fogadta el a dán hatóságok érvelését és a fióktelep regisztrációjának megtagadását a közösségi jog által biztosított szabadságok megtagadásaként, ezzel pedig a Római Szerződés előírásainak ellentmondónak értékelte. Ezért más, kevésbé korlátozó, eszközöket kell találni a hitelezők védelmének biztosítására.

A fenti tényállás és az Európai Bíróság ítétele jól szemlélteti azt a feszültséget, amit a letelepedés szabadságának érvényesítése eredményezhet akkor, amikor lényeges eltérések vannak a nemzeti társasági jogok között. Ezen feszültségek feloldása érdekében kell megvalósítani a tagállamoknak a jogközelítést a különböző társasági jogi szabályozások területén, figyelembe véve a Római Szerződés előírásait valamint a továbbiakban ismertetett másodlagos jogforrások előírásait. Az Európai Bíróság is kitért ezen tényre ítéletében, megjegyezve, hogy a Római Szerződés felhatalmazást ad a társasági jog akár teljes harmonizációjára¹⁷.

Egy másik alapjog, amelyet a letelepedés szabadságának érvényesítése von maga után, azon jog hogy a társaságok maguk választhassák meg, hogy gazdasági tevékenységüket egy adott tagállam területén leányvállalatokon vagy fióktelepeken keresztül kívánja-e lebonyolítani. Ennek értelmében a fogadó ország nem kötelezhet vagy ösztönözhet egy másik tagországban honos társaságot arra, hogy gazdasági tevékenységének kifejtése érdekében egy másik jogi személyt hozzon létre. Ezen szabadság gyakorlati alkalmazása a *Bizottság v. Franciaország* ügy¹⁸ és a *Commerzbank* ügy¹⁹ által szemléltethető.

Az első esetben bizonyos adóvisszatérítési jogosultságokról volt szó, amelyek a kettős adóztatás elkerülését célozták. Ez a francia adózási engedélyezés azonban csak a Franciaországban bejegyzett illetve az ott tényleges címmel rendelkező természetes és jogi személyeket illette meg. Ennek következtében nem részesültek adóvisszatérítésben azok a társaságok, amelyek fióktelepeken keresztül folytattak gazdasági tevékenységet, de egy másik tagállamban voltak bejegyezve. Egyértelmű a cím szerinti megkülönböztetés és ezzel a Római Szerződés előírásainak áthágása a letelepedés szabadságát tekintve. Franciaország érvelési rendszere sem volt meggyőző, hiszen azt próbálta elmagyarázni, hogy elkerülhető lett volna ez a helyzet, amennyiben az adott társaságok önálló céget hoztak volna létre Franciaországban. Ez a nézet egyértelműen a fent említett harmadik alapszabadság megszegését jelenti, amelyet az Európai Bíróság is egyértelműen kifejtett ítéletében.

A Commerzbank ügy esetében is hasonló adószabályozási szituációk merültek fel, pontosabban az indokolatlanul befizetett adó utáni kamatigénylési lehetőség. A német Commerzbank AG londoni fiókján keresztül USA-beli cégeknek nyújtott kölcsönt a 70-es években, a törlesztett összegek után pedig adót fizetett a brit hatóságoknak. Utólag azonban kiderült, hogy az USA és az Egyesült Királyság közt korábban megkötött egyezmények értelmében ezen törlesztések adómentesek voltak, aminek

15 Centros Ltd. And Ehrvervs- og Selskabsstyrelsen, Judgment of the Court, 9 March 1999.

16 Berke Barna, Fazekas Judit, Gadó Gábor, Király Miklós, Kisfaludi András, Miskolczi Bodnár Péter: *Európai Társasági jog; KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó, Budapest, 2002, 23. oldal.*

17 Lásd Berke Barna, Fazekas Judit, Gadó Gábor, Király Miklós, Kisfaludi András, Miskolczi Bodnár Péter: *Európai Társasági jog; KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó, Budapest, 2002, 24. oldal.*

18 Commission v. Francec, 270/83. sz. ügy, ECR(1986).

19 The Queen v. Inland Revenue Commissioners, ex parte Commerzbank AG, C-330/91. sz. ügy, ECR(1993).

következtében a Commerzbank visszaigényelte a kifizetett összegeket. A visszafizetés 1990-ben meg is történt, a bank azonban a kamatra is igényt tartott, amely azóta meghaladta a visszatért adó összegét, s több mint 5 millió fontra rúgott. Ezen igénylését a brit társasági törvény azon előírásaira alapozta, amelyek biztosítják minden, az Egyesült Királyságban adójogi honossággal bíró, társaság számára a túlfizetett adó utáni kamatigénylési lehetőséget. Ez a jog azonban nem illeti meg a külföldi társaságok angliai fióktelepeit, ezáltal pedig az előbb már említett diszkriminációs probléma vetődött fel. Az ügy természetesen az Európai Bíróság elé került, amely ezügyben is a Római Szerződés előírásainak betartását követelte meg az Egyesült Királyságtól. Az utóbbi azzal érvelt, hogy nem kerültek volna ebbe a helyzetbe, ha a Commerzbank önálló angol társaságot hozott volna létre gazdasági tevékenységének lebonyolítása érdekében. Ezt az érvrendszert, a korábbiakhoz hasonlóan, nem fogadta el az Európai Bíróság, a letelepedés szabadságát gátló diszkriminációnak minősítve a fióktelepek és társaságok közötti különbségtételt a kamatra való jogosultság szempontjából. A bírósági ítélet hatására a brit hatóságoknak több ezer külföldi társaságnak kellett pótlólagos fizetést teljesíteniük évekre visszamenő jogcímeiből eredendően²⁰.

Az utolsó szabadság a négyes szabadságok közül a nemzeti elbánás vagy belföldi jogegyenlőség követelménye a más tagországok természetes illetve jogi személyei által alapított társaságok, fióktelepek, ügynökségek vonatkozásában. „Ez egyrészt azt jelenti, hogy ugyanolyan feltételek szerint hozhatják létre az említett gazdasági entitásokat, mint a hazai alapítók, másrészt azonos jogokat élveznek ezen vállalkozások irányításában.”²¹ Ezen alapelv gyakorlatba helyezése érdekében 1962-ben efogadták az *Általános Programot*, amely részletes szabályozást tartalmaz a diszkrimináció eltörléséről, megmutatva a megkülönböztetés fajtáit és menetrendet adva felszámolásukra. Egyebek között tilalom alá kerültek a

hátrányos adórendelkezések vagy azon szabályok, amelyek a letelepedés szabadságára jogosultak tulajdonszerzési képességét korlátozták²². Az állampolgárságon alapuló diszkrimináció egyik legfontosabb joggyakorlati példája a *Factortame*²³ ügyben leírt fel.

Az ügy tárgyát a brit hatóságok által a halászhajók száámára bevezetett drasztikus regisztrációs feltételek képezik. A szabályozást azért látták szükségszerűnek a brit hatóságok, mivel a brit halászterületeket az Egyesült Királyságban bejegyzett, ám spanyol vezetés alatt álló halászhajók használták. Ezáltal a brit hatóságok úgy értékelték, hogy vissza kell szórítaniuk a spanyol halászok által dominált halásztársaságok előrenyomulását. Ennek érdekében olyan mértékű és jellegű megszorításokat helyeztek gyakorlatba, amelyek ellehetlenítették ezen társaságoknak gazdasági tevékenység kifejtését az angol halászterületeken. Ezt többek között azzal érték el, hogy előírták, hogy egy halászhajó csak akkor vehető fel a nemzeti regiszterbe, ha a tulajdonos kereskedelmi társaság részvényeseinek és igazgatóinak 75%-a brit állampolgár. Az eset érdekessége, hogy a brit álláspont mellett érvelt további hat európai tagállam, felhívva a figyelmet a közösségen belül uralkodó halászati háború élességére²⁴. Ezen ellenállást figyelmen kívül hagyva és a Római Szerződésben előírtakra támaszkodva döntött az Európai Bíróság, diszkriminatívna nyilvánítva a szóban forgó szabályozást.

A 43. cikkelyben előírt letelepedési szabadságot két nagy típusra osztja a szakirodalom: elsődleges letelepedés és másodlagos letelepedés. A természetes személyek esetében biztosított mindkét letelepedési forma, ellentétben a jogi személyekkel. A Római Szerződés előírásai alapján nyilvánvaló a másodlagos letelepedés szabadságának garantálása, tehát az a jog, hogy egy másik tagországban társaságot, fióktelepet vagy ügynökséget létesítsenek a Közösségek bármely tagállamában. Ebben az esetben az anyatársaság székhelye, központi igazgatása változatlan marad.

20 Bővebben lásd Berke Barna, Fazekas Judit, Gadó Gábor, Király Miklós, Kisfaludi András, Miskolczi Bodnár Péter: *Európai Társasági jog*; KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó, Budapest, 2002, 24.-25.oldal.

21 Berke Barna, Fazekas Judit, Gadó Gábor, Király Miklós, Kisfaludi András, Miskolczi Bodnár Péter: *Európai Társasági jog*; KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó, Budapest, 2002, 25.oldal.

22 Ibidem.

23 The Queen v. Secretary of State for Transport, ex parte Factortame, C-221/89. sz. ögy, ECR(1991).

24 Berke Barna, Fazekas Judit, Gadó Gábor, Király Miklós, Kisfaludi András, Miskolczi Bodnár Péter: *Európai Társasági jog*; KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó, Budapest, 2002, 26.oldal.

Ennél bizonytalanabb az elsődleges letelepedés elismertsége, amikor az eredeti társaság, jogi személyiségének megtartása mellett kívánja áthelyezni székhelyét egyik tagországból a másikba. Tulajdonképpen ez az eset jelentené a társaságok korlátok nélküli mozgását a Közösségek államain belül, a közös belső piacon. Tény azonban, hogy a Római Szerződés nem tartalmaz erre vonatkozó előírásokat.

Ezen megengedhetőségi jogvita áll a híres *Daily Mail* ügy²⁵ problematikájában is. Ebben az esetben²⁶ a brit *Daily Mail* cég- adózási megfontolásból- az Egyesült Királyságból Hollandiába kívánta áthelyezni központi igazgatását. A brit hatóságok azonban elutasították a társaság ezen irányú kérését arra hivatkozva, hogy a *Daily Mail* hatalmas adózatlan vagyont halmozott fel az Egyesült Királyságban, amelyek a Hollandiába való áttelepülés által végképp mentesülnének bizonyos adófajták megfizetése alól. Ennek érdekében a brit hatóságok azt kérték a társaság vezetőitől, hogy számolják fel magukat az ottani szabályok szerint, fizessék meg az esedékes adókat, majd alakuljanak újra Hollandiában. A *Daily Mail* ezzel szemben a Római Szerződés előírásaira, pontosabban a 43. cikkelyre, hivatkozott, melynek eredményeként az illetékes brit bírósági szerv az Európai Bírósághoz fordult, a közösségi jogi rendelkezések értelmezése céljából. „Tény, hogy a letelepedés szabadságának biztosítása általában nemcsak a fogadó ország számára ró ki köteleket, hanem azon tagállamra is, amelyet éppen elhagyni kívánnak, hogy máshol kezdjenek vállalkozásvba. Ezen államnak ugyanis nem szabad akadályokat gördíteni az elé, hogy a területén levő természetes személyek, illetve társaságok lakóhelyüket, illetve székhelyüket áthelyezzék, s a Közösségek egy más pontján folytassák gazdasági tevékenységüket.”²⁷ A természetes személyek esetében valóban biztosított ez a jog, a 73/148. EGK sz. irányelv által, a társaságok esetén azonban csak egyes Bírósági határozatok nyújthatnak jogi támaszt. A *Daily Mail* ügy kapcsán azonban az

Európai Bíróság következőket állapította meg: „A Szerződés a nemzeti jogszabályok különbözőségét, amely az e jogszabályok szerint alapított társaságok számára előírt kapcsolatra vonatkozik, valamint e társaságok létesítő okirat szerinti vagy tényleges székhelyének egyik tagállamból a másikba történő áthelyezésének lehetőségét, és adott esetben ennek módját olyan problémáknak tekinti, amelyekre a letelepedés joga nem nyújt megoldást, de amelyeket olyan jogszabályok vagy egyezmények keretében kell rendezni, amelyeket még nem fogadtak el. Ilyen körülmények között a Szerződés 43. és 48. cikkét úgy kell értelmezni, hogy a közösségi jog jelenlegi állapotában semmilyen jogot nem biztosítanak egy tagállam jogszabályai szerint alapított társaság számára, amelynek a létesítő okirat szerinti székhelye is ott található, hogy központi ügyvezetését egy másik tagállamba helyezze át”²⁸. Ezen ítélet értelmében világossá válik, hogy a közösségi jog a társaságok számára csak a másodlagos letelepedés szabad gyakorlását biztosítja, az elsődleges letelepedés szabadságának gyakorlásához pedig közösségi jogalkotásra és a közösségi tagállamok közti egyezményekre van szükség.

A Római Szerződés egy másik fontos előírása a 293. cikkelyben (korábbi 220. cikkely) található, amely előírja, hogy „a tagállamok szükség szerint tárgyalásokat folytatnak egymás között annak érdekében, hogy állampolgáraik javára biztosítsák a következőket:

- a személyek védelmét, valamint azoknak a jogoknak az érvényesülését, amelyeket az egyes államok biztosítanak állampolgáraik számára;
- a kettős adóztatás elkerülését a Közösségben;
- a társaságoknak az 48. cikkely második bekezdése értelmében vett kölcsönös elismerését, a jogi személyiség megtartását a székhelynek egyik államból a másikba történő áthelyezésekor, valamint a különböző tagállamok joga szerinti társaságok egyesítésének lehetőségét;

25 The Queen v. H.M. Treasury and Commissioners of Inland Revenue ex parte Daily Mail and General Trust PLC, 81/87. sz. Ügy, ECR(1988).

26 Lásd Berke Barna, Fazekas Judit, Gadó Gábor, Király Miklós, Kisfaludi András, Miskolczi Bodnár Péter: *Európai Társasági jog*; KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó, Budapest, 2002, 27. oldal.

27 Berke Barna, Fazekas Judit, Gadó Gábor, Király Miklós, Kisfaludi András, Miskolczi Bodnár Péter: *Európai Társasági jog*; KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó, Budapest, 2002, 27. oldal.

28 The Queen v. H.M. Treasury and Commissioners of Inland Revenue ex parte Daily Mail and General Trust PLC, 81/87. sz. Ügy, ECR(1988).

– a bírói döntések és ítéletek kölcsönös elismerését és végrehajtására vonatkozó formások egyszerűsítését.”²⁹

Az idézett szabályozás egy alternatív jogközelítési lehetőséget próbál megfogantatni, a tagállamok közti direkt egyeztetés ajánlása által. A jogszabály hatására megkötött egyezmények közül megemlítendő a Közösségen belüli gazdasági társaságok és jogi személyek kölcsönös elismeréséről szóló, 1968. február 29-én aláírt *Brüsszeli Egyezmény*³⁰, a joghatóságról, illetve a polgári és kereskedelmi tárgyú bírósági határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 1968. szeptember 27-én aláírt *Brüsszeli Egyezmény*³¹, valamint a szerződéses kötelek alkalmazandó jogról szóló, 1980. június 19-én aláírt *Római Egyezmény*³².

Ezek ellenére a nemzetközi egyezmények nem bizonyultak hatékony jogközelítési eszközöknek, hiszen a számuk is csekély volt, ezek mellett pedig egyesek érvénybe léptek, mások pedig még a mai napig nem nyertek érvényességet. „Pusztán a nemzetközi magánjog szabályainak egységesítése által nem valósulhat meg az anyagi jogi szabályozás egysége, arról nem is beszélve, hogy a gazdasági társaságok kölcsönös elismeréséről szóló, azaz a vállalatok letelepedésének szabadságával kapcsolatos egyetlen, alapvető szabályokat tartalmazó, Brüsszeli Egyezmény a teljes ratifikáció hiányában még nem is lépett hatályba.”³³

A Római Szerződés ezen speciális rendelkezései mellett a belső piac megvalósításának szükségességét előíró 94.- 95. cikkelyek, illetve a 308. cikkely szolgál jogszabályi alapként a kereskedelmi társaságok közelítése terén. Ezek a szabályozások azonban nem bírnak akkora jelentőséggel, hogy külön tanulmányozást tegyenek szükségessé.

Az EKSZ előírásaira a *közvetlen alkalmazhatóság elve* érvényesül, amely értelmében a tagállami bíróságok jogosultak és kötelesek a Római Szerződés normáinak alkalmazására. Az Európai Bíróság szerint az EGK- szerződés más nemzetközi szerződésektől eltérően egy sajátos, a tagállamok jogrendjével integrált jogrendszert hozott létre, amelyet a tagállami bíróságok kötelesek tiszteletben tartani³⁴. Az elsődleges jogforrás ezen erejéből kifolyólag a fentiekben bemutatott cikkelyek fontos eszközei az egységes társasági jogi szabályrendszer kialakítására a Közösségi tagállamok közt.

B. A másodlagos közösségi jogforrások

1. A társasági jogi harmonizációs irányelvek

A közösségi jog irányelv (directive) elnevezéssel illetett jogforrása a jogharmonizáció tipikusan alkalmazott eszköze. A Római Szerződés 249. cikkelyének (korábbi 189.) 3. bekezdése szerint az irányelv az elérendő célt tekintve valamennyi címzett tagállamot kötelezi, de átengedi a nemzeti hatóságoknak a módszerek és az eszközök megválasztását³⁵. A közösségi jog és a tagállamok viszonyában életbe lépésének időpontjától kezdve kötelezi a tagállamokat arra, hogy a szövegébe foglalt elvekkel ellentétes szabályozásokat ne fogadjanak el. Ugyanakkor az irányelvbe foglalt kötelezettségeket a tagállamoknak saját jogrendszerükbe kell beültetniük, melyet általában hazai jogalkotási aktusokban teszik (ezen átültetési folyamat jelképesen az implementáció vagy transzpozíció nevet kapta)³⁶. Az irányelvben előírt kötelezettségek be nem tartása a tagállamok felelősségre vonását vonja maga után, amely a mulasztás megállapításán túl lehet bír-

29 Római Szerződés, 6.rész: Általános és záró rendelkezések, 220. cikkely(jelenleg 293. cikkely).

30 A Brüsszeli Egyezmény még nem lépett hatályba, ugyanis Hollandia részéről még ne történt meg a ratifikáció. Lásd *Giannantonio Benacchio: Az Európai Közösség magánjoga. Polgári jog. Kereskedelmi jog*; OSIRIS Kiadó, Budapest, 2003, 151. oldal.

31 Az 1978-ban módosított egyezmény 1973. február 1.-jén lépett érvénybe. Mindkét Brüsszeli Egyezmény az Európai Bíróságot határozza meg mint az egyezmény értelmezésére jogosult szervezet. Bővebben lásd *Giannantonio Benacchio: Az Európai Közösség magánjoga. Polgári jog. Kereskedelmi jog*; OSIRIS Kiadó, Budapest, 2003, 151. oldal

32 A Római Egyezmény szövege már 1980-ban megjelent az Európai Közösségek Hivatalos Lapjában. Ennek ellenére csak 1991. április 1-jén lépett hatályba, amikor összegyűlt a hatálybalépéshez szükséges számú ratifikáció.

33 *Giannantonio Benacchio: Az Európai Közösség magánjoga. Polgári jog. Kereskedelmi jog*; OSIRIS Kiadó, Budapest, 2003, 152. oldal.

34 *Ibidem*, 75. oldal.

35 Bővebben lásd *Kende Tamás, Szűcs Tamás: Európai közjog és politika*, OSIRIS Kiadó, Budapest, 2003, 544-546. oldal.

36 *Berke Barna, Fazekas Judit, Gadó Gábor, Király Miklós, Kísfaludi András, Miskolczi Bodnár Péter: Európai Társasági jog*; KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó, Budapest, 2002, 81. oldal.

ság kifizetésének kötelezettsége is. Ugyanakkor az illető mulasztás miatt kárt szenvedett állampolgárok, jogalanyok az állammal szemben kártérítést támaszthatnak, a közösségi jogból származó jogcímen³⁷.

A társasági jogi szabályozások egységesítése terén a társasági irányelvek (*Directive of Company Law*) rendszere vonta maga után a legnagyobb eredményeket, amelyet az intenzív jogalkotói törődés és munka is alátámasztott³⁸. Nem hiába említettem rendszerként az irányelvi kezdeményezéseket, hiszen egy tudatos jogalkotói folyamatról van szó, amely a tervek szerint 13 irányelvet foglalt volna magába. A tervezett tizenháromból mindenddig kilencet fogadott el a Tanács³⁹.

Az első irányelv kidolgozásától (1968) kezdődően egészen az utolsó kidolgozott irányelvig (1989), a jogalkotói erőfeszítések említésre méltóak, eredményesek voltak⁴⁰. Az elfogadott irányelvek révén oly mértékben sikerült harmonizálni az egyes tagállamok társasági jogi szabályozását, amennyire semelyik másik jogharmonizációs eszköz nem volt képes addig. Egy évtized szünet után a közösségi jogalkotó újabb offenzívába kezdett a társasági jogi szabályozás terén, amely újabb irányelvek kidolgozását vonta maga után⁴¹. Ezek azonban már nem kaptak a korábbiakhoz hasonló számozást, ezzel jelezve a korábban kidolgozott tizenhárom irányelv szakaszának lezárulását.

Az eddig elfogadott *kilenc* irányelv különböző témakörök alapján csoportosítható, szabályozási területük figyelembe vételével.

Ezen irányelvek részletes bemutatása egy újabb tudományos dolgozat témáját alkothatná, ezért jelen dolgozatomban az egyes irányelvek rövid, lényegre törő bemutatását tűztem ki célul. A fenti táblázatba felvázolt témakörök szerint cso-

	irányelvek									
	1	2	3	4	6	7	8	11	12	
A részvénytársaságok megalakulását és működését érintő	✓	✓								
Átalakulást érintő			✓		✓					
Pénzügyet-számvitelt érintő				✓		✓	✓			
Fióktelepet érintő								✓		
Egyszemélyes kft.-t érintő										✓

portosítva kerülnek bemutatásra, úgy az eddig elfogadottak, mint a tervezet szintjén levők.

a. Az első irányelv – társasági határozatok közzétételéről, a tisztségviselők által vállalt kötelezettségek érvényességéről és a társasági szerződés semmisségéről

Az 1968. március 9-én a Tanács elfogadta a 68/151/EGK irányelvet, az úgynevezett első társasági jogi irányelvet, amelynek célja az EKSZ 58. cikkelyének 2. bekezdése alapján a társaságoktól az egyes tagállamokban megkövetelt, a tagok, illetve harmadik személyek érdekeinek védelmét szolgáló biztosítékok összehangolása, s ezáltal egy szintre hozatala⁴². Az első irányelv a következő tartalmi egységekre bontható fel: a társaság megalakításához kapcsolódó közzétételi, adat-szolgáltatási, nyilvánossági követelmények⁴³; a társaság által vállalt kötelezettségek érvényessége⁴⁴; a megalakított társaságok érvénytelensége⁴⁵.

Az irányelv első cikkelyében meghatározza azon társasági jogi formákat, amelyre vonatkoznak a benne megfogalmazott előírások. Ezen társasági formák tagállamok szerint vannak felsorolva: a részvénytársaság, az úgynevezett részvényi betéttársaság és a korlátolt felelősségű társaság⁴⁶ (lényegében a tőkeegyesítő társaságokról van szó⁴⁷).

37 Ibidem és Lewis: *Remedies and the enforcement of European Community Law*, 1996.

38 Cristian Gheorghe: *Drept comercial comunitar*; Logisticon Kiadó, Bukarest, 2005, 63. oldal.

39 Giannantonio Benacchio: *Az Európai Közösség magánjoga. Polgári jog. Kereskedelmi jog*; OSIRIS Kiadó, Budapest, 2003, 155. oldal.

40 Cristian Gheorghe: *Drept comercial comunitar*; Logisticon Kiadó, Bukarest, 2005, 63. oldal.

41 Ibidem.

42 Giannantonio Benacchio: *Az Európai Közösség magánjoga. Polgári jog. Kereskedelmi jog*; OSIRIS Kiadó, Budapest, 2003, 157. oldal.

43 Az első irányelv I. szakaszának címe: "Adatszolgáltatás és közzététel".

44 Az első irányelv II. szakaszának címe: „ A társaság által vállalt kötelezettségek érvényessége”.

45 Az első irányelv III. szakaszának címe: „ A társaság érvénytelensége”.

46 Lásd az irányelv első cikkelyébe foglalt pontos felsorolást Németország, Belgium, Franciaország, Olaszország, Luxemburg és Hollandia esetében.

47 Lásd Giannantonio Benacchio: *Az Európai Közösség magánjoga. Polgári jog. Kereskedelmi jog*; OSIRIS Kiadó, Budapest, 2003, 158. oldal.

A fenti tartalmi egységek is előrevetítik az irányelvbe foglalt fontosabb szabályokat. Az irányelv ennek értelmében meghatározta:

- a társasági határozatok közzétételének általános és egységes szabályait;
- a társaság képviselőjének néhány alapvető, a harmadik személyek védelmét szolgáló szabályt;
- azon esetek taxatív felsorolását, amikor kimondható a társaság semmissége;

Részletekbe nem lépve pár fontosabb előírás ismertetését tűztem ki célomul, amelyeket a fentiekben megjelölt szerkezeti egységek szerint mutatok be. Ennek értelmében a közzétételt előíró szabályzás ismertetése az irányelv egyik fontos alkotóeleme. Közzéteendők az irányelv 2. cikkelye értelmében: a létesítő dokumentumok és módosításai azzal a kötelezettséggel, hogy minden módosítás után teljes hatályos szöveg közzéteendő; úgyszintén a társaság időtartamának a meghosszabítása (egyes tagállamok esetében ugyanis társaságot csak határozott időre lehet létrehozni⁴⁸). Adatszolgáltatás jogcímén ugyanakkor a társaságoknak köteleességük nyilvánosságra hozni a társaság képviselőjére jogosultak kiletét, a képviselő módját, az irányítási és felügyeleti funkciót gyakorló testületek, illetve személyek adatait. Speciális közzétételi követelmény vonatkozik az úgynevezett engedélyezett alaptőkéjű társaságokra, mivel ezeknél a lejegyzett tényleges alaptőke és az alapító dokumentumok szerinti lehetséges alaptőke nem esnek egybe. Ennek következtében külön kimondott közzétételi kötelezettség létezik a lejegyzett alaptőke nagyságára és annak változására nézve⁴⁹.

További publikációs kötelezettségeket ró ki a jogszabály a tagállami társaságok számára, azon-

ban ezt átugorva a társaságok semmisségi eseteinek felsorolását helyezném előtérbe. Az első irányelv ezirányban is újításnak számított, hiszen úgy rendelkezik, hogy a tőkeegyesítő társaságok semmisségét valamennyi tagállamban csak az irányelv 11. cikkelyében taxatív módon felsorolt esetekben lehet kimondani⁵⁰. Ezen esetek:

1. nem készült létesítő okirat, illetve nem tartották be az előzetes ellenőrzési eljárásra vonatkozó előírásokat, vagy a létesítő okiratot nem foglalták közokiratba;
2. a társaság tevékenysége jogszabályba ütközik vagy ellentétes a közrenddel;
3. a létesítő okirat vagy az alapszabály nem tartalmazza a társaság cégnevét, a tagok vagyoni hozzájárulását, a jegyzett tőke összegét vagy a társaság tevékenységi körét;
4. a tagállamoknak a jegyzett tőke legkisebb összegére vonatkozó jogszabályi rendelkezéseit nem tartották be;
5. valamennyi alapító tag cselekvőképtelen;
6. a társaságra vonatkozó tagállami jogszabály ellenére az alapító tagok létszáma kettőnél kevesebb.

Az első irányelv egy másik fontos témaköre a részvényesek által vállalt kötelezettségek érvényessége. Ezen részben az irányelv különböző kötelezettségeket és előírásokat tartalmaz a társaságokat vezető és képviselő személyekre vonatkozóan. Amint azt már megemlítettem, ezen szabályok a harmadik személyek védelmének gondolatából indulnak ki, meghatározva a társasági felelősséget ezen személyeknek okozott károk esetén⁵¹.

b. A második irányelv⁵² – a részvénytársaságok társasági tőkéjének védelmét célzó irányelv⁵³. Az 1976. december 13-án elfogadott második társasági jogi irányelv⁵⁴ célja „ a társa-

48 Berke Barna, Fazekas Judit, Gadó Gábor, Király Miklós, Kisfaludi András, Miskolczi Bodnár Péter: *Európai Társasági jog; KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó, Budapest, 2002, 83. oldal.*

49 Ibidem, 84. oldal.

50 Lásd *Giannantonio Benacchio: Az Európai Közösség magánjoga. Polgári jog. Kereskedelmi jog; OSIRIS Kiadó, Budapest, 2003, 159. oldal.*

51 Bővebben lásd *Cristian Gheorghie: Drept comercial comunitar; Logisticon Kiadó, Bukarest, 2005, 76-77. oldal; Berke Barna, Fazekas Judit, Gadó Gábor, Király Miklós, Kisfaludi András, Miskolczi Bodnár Péter: Európai Társasági jog; KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó, Budapest, 2002, 85.-91. oldal.*

52 77/91/EGK irányelv, HL L 26, 1977. január 31.

53 Bővebben lásd *Berke Barna, Fazekas Judit, Gadó Gábor, Király Miklós, Kisfaludi András, Miskolczi Bodnár Péter: Európai Társasági jog; KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó, Budapest, 2002, 92.-101. oldal; Cristian Gheorghie: Drept comercial comunitar; Logisticon Kiadó, Bukarest, 2005, 79-94. oldal; Giannantonio Benacchio: Az Európai Közösség magánjoga. Polgári jog. Kereskedelmi jog; OSIRIS Kiadó, Budapest, 2003, 160.-163. oldal.*

54 Módosította: a Tanács 1992. november 23-án kiadott 92/101/EGK irányelve (HL L 347, 1992. november 28.), amely beiktatta a 24-bis cikkelyt, amely a saját részvények megszerzésének tilalmát kiterjeszti arra az esetre is, amikor azt a társaság egy másik társaságon keresztül valósítja meg, amelyben azonban a szavazatok többségével vagy meghatározó befolyással rendelkezik. Ennek értelmében lásd *Giannantonio Benacchio: Az Európai Közösség magánjoga. Polgári jog. Kereskedelmi jog; OSIRIS Kiadó, Budapest, 2003, 160. oldal.*

ságoktól az egyes tagállamokban megkövetelt, a tagok, illetve harmadik személyek érdekeinek védelmét szolgáló garanciák összehangolása a részvénytársaságok alapítását, a társasági tőke védelmét és változását illetően.”⁵⁵

Ezen alapelv alapja szintén a Római Szerződés 54. (jelenlegi 44.) cikkelyének 3. bekezdése, amelyben a letelepedés szabadságának fontos elemei vannak meghatározva.

Az irányelv címéből már megállapítható szabályozási területének fő társasági formája, a részvénytársaság. Ennek működésére vonatkozó, pontos és részletes szabályok egész sorát tartalmazza, többek között a) a törzstőke kötelező legkisebb összegére (25.000 euró), b) a társasági tőke felemelésére⁵⁶, illetve c) leszállítására⁵⁷, d) nyereség elosztására⁵⁸, valamint e) saját részvények megszerzésére nézve⁵⁹.

Tulajdonképpen a részvénytársaságok minden fontosabb területét körüljárja az irányelv, jelentős szerepet játszva a tagállamokban működő, részvénytársaságokra vonatkozó szabályozások egy szintre hozásában, harmonizációjában.

c. A harmadik irányelv⁶⁰ – a részvénytársaságok egyesüléséről. Újabb, a társasági típusok legnagyobbját tárgyaló irányelv az 1978. október 9-én elfogadott harmadik irányelv⁶¹. Ez a jogszabály már az átalakulást érintő irányelvek sorába tartozik és a részvénytársaságok egy tagállamon

belüli egyesülését (domestic merger) szabályozza⁶². Az irányelv a részvénytársaságok fúziójának két formáját ismerteti: az összeolvadást és a beolvadást. Az irányelv szerinti első konstrukció az egyesülés más társaság megszerzése útján, amikor beolvadással megvalósuló fúzióról beszélünk. Ennek során egy vagy több társaság felszámolás nélkül úgy szűnik meg, hogy egy másik társaságra ruházza át összes vagyonát, cserébe a megszerző társaság által a beolvadó társaság részvényeseinek kibocsátott részvényekért és esetleg pénzbeli ellenszolgáltatásért⁶³.

Az irányelv által említett másik fúzióforma az egyesülés más társaság alapításával, amikor összeolvadásról beszélünk. A műveletben résztvevő társaságok mindegyike megszűnik, a hivatalos felszámolási eljárás elvégzése nélkül, és összes vagyonukat az újonnan általuk létrehozott részvénytársaságra ruházzák át. Ebben az esetben az összeolvadó társaságok részvényesei hozzájárulásuk függvényében fognak az új társaság részvényeiből részesülni⁶⁴.

d. A hatodik irányelv⁶⁵ – a részvénytársaságok szétválásáról. Szintén az előbb említett, a társaságok átalakulást tekintő, jogszabálycsoportba tartozik a hatodik irányelv⁶⁶ is, amely a különböző tagállamokban kevésbé ismert új szétválási formákat vezet be. Nagy a hasonlóság az előbb tárgyalt harmadik irányelvvvel, hiszen

55 *Giannantonio Benacchio: Az Európai Közösség magánjoga. Polgári jog. Kereskedelmi jog*; OSIRIS Kiadó, Budapest, 2003, 160. oldal.

56 26.cikk: „Vagyoni hozzájárulás ellenében kibocsátott részvényeket a jegyzett tőke emelése során névértékük illetve névérték hiányában a kibocsátott értékük legalább 25%-áig kell fizetni”.

57 30. cikk: „A jegyzett tőke bármely leszállításáról, kivéve, ha ezt bírósági határozat rendeli el, legalább a 40. cikkben meghatározott, a határozatképességre és többségre vonatkozó szabályokkal összhangban eljáró közgyűlésnek kell határoznia, a 36. és 37. cikk sérelme nélkül.”

58 Tilos az osztalélfizetés, amennyiben az utolsó ügylet zárásakor a társaság saját tőkéje nem éri el, vagy az osztalékfizetés következtében nem érné el a társaság törzstőkéjét. Ugyanakkor a részvényeseknek teljesített kifizetés nem haladhatja meg az utolsó ügyletből származó nyereség korábbi ügyletekből származó nyereséggel megnövelt és a korábbi ügyletekből származó veszteséggel csökkentett összegét. Ezirányban lásd a 15. cikk (1) bekezdésének b) és c) pontjait.

59 Az irányelv fő szabályként megtiltja a társaságoknak, hogy saját részvényeket jegyezzenek. Mindazonáltal lehetőséget ad a tagállamoknak, hogy bizonyos feltételek(19-22.cikkek) mellett e tilalom alól kivételeket engedjenek.

60 Bővebben lásd *Berke Barna, Fazekas Judit, Gadó Gábor, Király Miklós, Kisfaludi András, Miskolczi Bodnár Péter: Európai Társasági jog*; KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó, Budapest, 2002, 101-106. oldal; *Cristian Gheorghe: Drept comercial comunitar*; Logisticon Kiadó, Bukarest, 2005, 94-103. oldal.

61 78/855/EGK irányelv, HL L295, 1978.10.20., p. 36.

62 *Berke Barna, Fazekas Judit, Gadó Gábor, Király Miklós, Kisfaludi András, Miskolczi Bodnár Péter: Európai Társasági jog*; KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó, Budapest, 2002, 101. oldal.

63 *Ibidem*.

64 Bővebben lásd *Ibidem*, 102.-106. oldal.

65 Bővebben lásd *Berke Barna, Fazekas Judit, Gadó Gábor, Király Miklós, Kisfaludi András, Miskolczi Bodnár Péter: Európai Társasági jog*; KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó, Budapest, 2002, 106.-108. oldal.; *Cristian Gheorghe: Drept comercial comunitar*; Logisticon Kiadó, Bukarest, 2005, 104-116. oldal.; *Giannantonio Benacchio: Az Európai Közösség magánjoga. Polgári jog. Kereskedelmi jog*; OSIRIS Kiadó, Budapest, 2003, 163.-167. oldal.

66 A Tanács 82/891/EGK irányelve, HL L378, 1982.12.31., p.47.

mindkettő esetében vagyónátruházási szabályozás történik.

A hatodik irányelv szintén két szétválási formát ismertet I. és II. fejezeteiben: az egyik modell szerint a társaság két vagy több, már létező társaságba olvad be, a másik modell szerint a szétválás új társaságok alapításával megy végbe. A felosztásból is látható az előbbi irányelvvel való azonosulás, a közös alap gondolat és szabályozási cél létezése.

Mindkét irányelv fő jellegzetessége a fúziós és a szétválási terv, amely a harmadik személyek és részvényesek védelme érdekében létrehozott, publikációs igényeket kielégítő forma. Ezt a dokumentumot a fúzióban vagy szétválásban részt vevő társaságok igazgatóságainak kell elkészíteniük, közzétenniük, illetve eljuttatniuk a részvényesekhez, a döntésre jogosult közgyűlés előtt legalább egy hónappal.⁶⁷ A tervnek ugyanakkor tartalmaznia kell a fúziós illetve szétválási folyamat jogi és gazdasági hátterét, hatását, a részvényesek mozgását.

e. A negyedik irányelv⁶⁸ – a társaságok éves beszámolójáról. Valamennyi társaság működésének döntő mozzanata az éves mérleg elkészítése, pénzügyi helyzetének felmérése és ennek ismertetése részvényesei számára. A közösségi jogalkotó ezen a téren is egy egységes szabályozást kívánt létrehozni, éppen az előbb említett fontosság miatt, amelyet a negyedik irányelv⁶⁹ kidolgozásával valósította meg. A szabályozás főbb jellegzetességei a következőkben foglalhatók össze⁷⁰:

- a mérlegnek megbízható és valós képet kell adnia a társaság vagyoni, pénzügyi helyzetéről
- az éves beszámolónak három eleme van: a mérleg, a nyereség és a veszteség elszámolása, illetve a kiegészítő mellékletek

- a mérlegnek a vállalkozás folytonosságának elve, az értékelési módszerek következetes alkalmazásának elve, az óvatosság elve, a mérlegkészítéskor az üzleti évhez tartozó valamennyi bevétel és ráfordítás számbavételének elve, az egyes üzleti évek nyitó mérlege és az előző üzleti év zárómérlege közti megfelelés elve

- a mérleget a 68/151/EGK irányelv szabályai szerint közzé kell tenni.

f. A hetedik irányelv⁷¹ – az összevont (konszolidált) éves beszámolóról. Ezen irányelv az európaszerte megjelenő hatalmas méretű társaságcsoportok (holdingok) megjelenése, illetve az egyesülések magas száma miatt egy rendkívül fontos jogszabály. Ezen vállalati csoportosulások nagy méretű tőkeegyesítés révén jöttek létre, ezért indokolt számviteli nyilvántartásuk, feltérképezésük. Éppen ezen átláthatósági követelményeknek tesz eleget a vállalatcsoportok éves pénzügyi beszámolója. Az irányelv új szabályok elfogadására készítette a tagállamok többségét, hiszen ezek korábban nem rendelkeztek ezirányú szabályozásokkal, vagy a már létező szabályozások eltérő jelleget mutattak⁷².

A jogszabály egy új fogalmat vezet be a könyvviteli eljárásokba, mégpedig a konszolidált területet, amely kijelöli, hogy mely jogalanyok kötelesek összevont beszámolót készíteni. Ezen jogalanyokat a hetedik irányelv 1.cikkelyében határozza meg, és pedig azon társaságok, amelyeknél: a) a részvényesek szavazati jogának többségével rendelkezik egy másik társaságban, b) jogosult kinevezni vagy visszahívni egy másik vállalat vezető tisztségviselőinek, az igazgatóság vagy a felügyelőbizottság tagjainak többségét, és egyidejűleg maga is részvényese ennek a vállalatnak, c) joga van meghatározó befolyást gyakorolni egy vállalat felett, amely-

67 *Giannantonio Benacchio: Az Európai Közösség magánjoga. Polgári jog. Kereskedelmi jog; OSIRIS Kiadó, Budapest, 2003, 165. oldal.*

68 Bővebben lásd *Berke Barna, Fazekas Judit, Gadó Gábor, Király Miklós, Kisfaludi András, Miskolczi Bodnár Péter: Európai Társasági jog; KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó, Budapest, 2002, 108.-110. oldal.; Cristian Gheorghe: Drept comercial comunitar; Logisticon Kiadó, Bukarest, 2005, 117-121. oldal.; Giannantonio Benacchio: Az Európai Közösség magánjoga. Polgári jog. Kereskedelmi jog; OSIRIS Kiadó, Budapest, 2003, 167.-169. oldal.*

69 78/660/EGK irányelv, HL L222, 78.08.14. Ezt az irányelvet három irányelv is módosította: az 1984. november 27-én elfogadott 84/569/EGK irányelv (az euróban kifejezett összegek felülvizsgálatáról), az 1990. november 8-án elfogadott 90/604/EGK irányelv, illetve a 90/605/EGK irányelv (az éves, illetve összevont beszámolóról szóló irányelvek hatályának módosításáról).

70 *Giannantonio Benacchio: Az Európai Közösség magánjoga. Polgári jog. Kereskedelmi jog; OSIRIS Kiadó, Budapest, 2003, 168. oldal.*

71 83/349/EGK irányelv, HL L 193, 83.07.18.

72 *Giannantonio Benacchio: Az Európai Közösség magánjoga. Polgári jog. Kereskedelmi jog; OSIRIS Kiadó, Budapest, 2003, 170. oldal.*

nek egy, a vállalattal kötött szerződés alapján maga is részvényese, d) részvényese egy vállalatnak, és a vállalat részvényeseivel való megállapodás alapján egyedül rendelkezik a részvények szavazati jogának többségével.

g. A nyolcadik irányelv⁷³ – dokumentumok kötelező könyvvizsgálatainak elvégzéséért felelős személyek működésének engedélyezéséről. A negyedik és a hetedik irányelvekkel együtt alkotják az ún. könyvviteli irányelveket⁷⁴.

A nyolcadik irányelv a könyvvitelek elvégzésére jogosult személyek tekintetében tartalmaz jogharmonizációs előírásokat. A különböző tagállami engedélyeztetési rendszerek összehangolását tűzi ki céljául, amelyet a különböző engedélyeztetési feltételek megnevezésével valósít meg. Megengedi minden tagállamnak, hogy megadja a könyvviteli engedélyt minden olyan személynek, aki elméleti tudással rendelkezik és kellő tapasztalattal pénzügyi, jogi és könyvelési téren⁷⁵. Ezek mellett különböző szakmai feltételeket állít fel az irányelv, kellő szabadságot adva azonban a tagállamoknak az engedélyezési szabályzatok kidolgozásánál.

h. A tizenegyedik irányelv⁷⁶ – a valamely tagállam jogainak hatálya alá tartozó meghatározott jogi formájú társaságoknak egy másik tagállamban létesített fióktelepeire vonatkozó bejelentési és közzétételi követelményeiről. Az első fejezetekben tárgyalt letelepedési szabadság ugyanúgy vonatkozik a vállalatokra, mint azok fiókvállalataira, leányvállalataira vagy ügynökségeire. Az első irányelvben már beszéltünk a különböző vállalati dokumentumok közzétételi kötelezettségeiről, azonban a jogszabály nem tett említést ugyanezen kötelezettségekről a fiókvállalatok, leányvállalatok vagy ügynökségek esetén. Mivel ha egy vállalat

külföldön is stabil gazdasági tevékenységet szeretne kifejteni, rendszerint a fentebb említett másodlagos formákat fogja létrehozni, indokolt volt egy rájuk vonatkozó jogszabály megalkotása. Ennek kapcsán alkották meg a tizenegyedik irányelvet⁷⁷, amelyben azokra a fiókokra vonatkozó publikálási kötelezettségek vannak tárgyalva, amelyek a Közösségekben honos olyan vállalat érdekeltségei, amely anyavállalatokra az első társasági jogi irányelv kiterjed⁷⁸. Tehát az első irányelv fióktelepekre való kiterjesztéséről van szó⁷⁹.

Jelen irányelv a következő adatokat jelöli meg kötelezően publikálandóknak: a fióktelep címe, tevékenysége, neve, a képviselőtőre jogosultak kiléte és jogosultságának terjedelmét.

Ugyanakkor minden tagállamnak saját joga újabb publikálási kötelezettségek megállapítása, az irányelv egy minimális terjedelmű kötelesegtömböt jelölve meg.

A tizenegyedik irányelv által előírt publikálási kötelezettségek mutatis mutandis kiterjednek a közösségeken kívüli országokban bejegyzett fióktelepekre is (természetesen közösségi anyavállalatot feltételez a szabályozás)⁸⁰.

i. A tizenkettedik irányelv⁸¹ – az egyszemélyes korlátolt felelősségű társaságok. Az irányelv preambulumban világos kép található annak célkitűzéseiről és mozgatórugóiról. A preambulumban 4. bekezdése megállapítja, hogy „ az elmúlt néhány év során bizonyos tagállamok jogalkotásában végrehajtott reformok, amelyek megengedik az egyszemélyes korlátolt felelősségű magántársaságok alapítását, eltéréseket eredményeztek a tagállamok törvényei közt”, az 5. bekezdés pedig úgy pontosít, hogy „szükséges, hogy létrejöjjön egy olyan jogi eszköz, amely az egész Közösség területén lehetővé teszi az egyéni

73 84253/EGK irányelv, HL L 126, 84.05.12., p. 20-26.

74 Berke Barna, Fazekas Judit, Gadó Gábor, Király Miklós, Kisfaludi András, Miskolczi Bodnár Péter: *Európai Társasági jog*; KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó, Budapest, 2002, 108. oldal.

75 Cristian Gheorghe: *Drept comercial comunitar*; Logisticon Kiadó, Bukarest, 2005, 123. oldal.

76 Bővebben lásd Berke Barna, Fazekas Judit, Gadó Gábor, Király Miklós, Kisfaludi András, Miskolczi Bodnár Péter: *Európai Társasági jog*; KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó, Budapest, 2002, 85.-86. oldal.; Cristian Gheorghe: *Drept comercial comunitar*; Logisticon Kiadó, Bukarest, 2005, 124-127. oldal.; Giannantonio Benacchio: *Az Európai Közösség magánjoga. Polgári jog. Kereskedelmi jog*; OSIRIS Kiadó, Budapest, 2003, 172.-174. oldal.

77 89/666/EGK irányelv, HL L 395, 89.12.30, p. 36.

78 Lásd Berke Barna, Fazekas Judit, Gadó Gábor, Király Miklós, Kisfaludi András, Miskolczi Bodnár Péter: *Európai Társasági jog*; KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó, Budapest, 2002, 86. oldal.

79 Cristian Gheorghe: *Drept comercial comunitar*; Logisticon Kiadó, Bukarest, 2005, 125. oldal.

80 Ibidem.

81 Bővebben lásd Cristian Gheorghe: *Drept comercial comunitar*; Logisticon Kiadó, Bukarest, 2005, 127-129. oldal.; Giannantonio Benacchio: *Az Európai Közösség magánjoga. Polgári jog. Kereskedelmi jog*; OSIRIS Kiadó, Budapest, 2003, 174.-179. oldal.

vállalkozó felelősségének korlátozását a tagállamok azon törvényeinek sérelme nélkül, amelyek rendkívüli körülmények között megkövetelik az ilyen vállalkozó helytállását vállalkozásának kötelezettségeiért”. Az egyszemélyes korlátozott felelősségű társaságok formája tehát több tagállamban ismert volt, ami szabályozási eltéréseket eredményezett és ami közösségi beavatkozást igényelt. E cél elérése végett a közösségi jogalkotó két szabályozási módszer között választhatott. Az egyik olyan vállalkozás létrehozásnak lehetővé tétele, amelynek vagyona elkülönül a vállalkozó egyéni vagyontól, és a vállalkozás működési szükségleteinek szolgálatában áll. A másik lehetséges megoldás az egy tag által létrehozható társaság jogszerűségét ismeri el (ezt a rendszert már korábban alkalmazták Dániában, Németországban, Franciaországban, Hollandiában és Belgiumban). Széles körű elfogadottsága miatt a második model került alkalmazásra a tizenkettedik irányelv⁸² által. Az irányelvet többek között a kis- és középvállalkozások támogatását célzó közösségi politika részeként fogadták el.

Érdekes dolog, hogy habár a cím alapján az egyszemélyes társasági formát csak a korlátozott felelősségű társaságok esetén ismerik el, az irányelv 6. cikkelyében arra enged következtetni, hogy ez a forma a részvénytársaságok esetén is jogszerűen létezhet.

j. Irányelvtervezetek⁸³. Három társasági jogi irányelv még nem került elfogadásra, annak ellenére, hogy a Bizottság előterjesztette a Tanács elé. A visszautasítás fő oka a különböző tagállamok ellenvetései a különböző szabályozásokkal, az irányelv különböző módosításaival szemben.

A három irányelv a részvénytársaságok szervezetéről szóló ötödik társasági jogi irányelv, a társaságcsoporthoz szerkezetéről szóló kilencedik társasági jogi irányelv valamint a társaságok nemzetközi fúziójáról szóló tizedik társasági jogi irányelv.

2. A társasági jogi rendeletek –

eredeti társasági formák megalkotása

A rendeletek (*regulation, reglement*) a Római Szerződés 249. cikke (korábbi 189.) 2. bekezdése értelmében általános hatályú, minden elemében kötelező és minden tagállamban közvetlenül alkalmazandó⁸⁴.

Pontosan ezen kötelező jellege miatt nem közkedvelt jogharmonizációs eszköz, a tagállamok által nehezen elfogadható a jogharmonizációs folyamatok során.

Éppen ezért nehéz az irányelvek sikeréhez hasonlítani, de szintén fontos jogharmonizációs eszközökként említhetjük meg azon rendeleteket, amelyek új, szupranacionális jogintézményeket hoztak létre. Ilyen új társasági formák az európai gazdasági érdekcsoport, az európai társaság, az európai egyesület, az európai szövetség, illetve az európai kölcsönös biztosítási egyesület.

Az utóbbi három intézményt a Közösség Bizottsága által 1991. december 18-án elfogadott három rendelettervezet⁸⁵ tartalmazza. Ezek azonban még mind a mai napig tervezet formájában találhatóak, ezért nincsen szándékomban külön részletezni ezen intézmények jogi szabályozásait.

A másik két nagy európai társasági forma már létező intézményként jelenik meg a Közösségekben belül, bár elterjedésük nem számottevő. Ennek ellenére külön kitérek ismertetésükre, hiszen ez a két forma képviseli legjobban a közösségi jogalkotó ezirányú jogharmonizációs elképzeléseit.

I. Az európai gazdasági érdekcsoport (egyesülés). *A. Általános bemutatás.* Az angolul European Economic Interest Grouping-nak nevezett közösségi cégformát a Miniszterek Tanácsának 2137/85/EGK⁸⁶ rendelete alkotta meg, egy kooperációs társasági formaként. A francia jogrendszer által 1967-ben bevezetett gazdasági érdekcsoportok (1967. évi 821-es számú Rendelet- *groupment d'intéret économique*)

82 89/667/EGK irányelv, HL L 395, 89.12.30.

83 Bővebben lásd Berke Barna, Fazekas Judit, Gadó Gábor, Király Miklós, Kisfaludi András, Miskolczi Bodnár Péter: *Európai Társasági jog*; KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó, Budapest, 2002, 110.-117. oldal.; Giannantonio Benacchio: *Az Európai Közösség magánjoga. Polgári jog. Kereskedelmi jog*; OSIRIS Kiadó, Budapest, 2003, 179-184. oldal.

84 Bővebben lásd Kende Tamás, Szűcs Tamás: *Európai közjog és politika*, OSIRIS Kiadó, Budapest, 2003, 543-544. oldal.

85 HL C 99, 1992. április 21. Ezt követően a parlament, valamint a Gazdasági és Szociális Tanács észrevételei alapján a Bizottság módosította a tervezeteket és 1993. július 6-án a Tanács elé terjesztette.

86 HL L 199, 85.07.31.

mintájára alakultak ki, megőrizve ennek jogi sajátosságait⁸⁷.

Az európai gazdasági érdekcsoport (a magyar jogi terminológia használatában „egyesülés”⁸⁸) azon közösségi igények hatására jött létre, amelyek egy homogén európai társasági intézményrendszerrel céloztak. Ezen homogén rendszer egyik megvalósítási alternatívája a tagországok jogrendszereinek egységesítése, egymás felé közelítése, harmonizációja. Ezen folyamatot a különböző közösségi irányelvek segítségével próbálja elősegíteni a közösségi jogalkotó, mindeddig nem teljes sikerrel.

A jogharmonizációs törekvések alternatívájaként jelent meg a fent említett rendelet és ennek eredményeként egy új társasági forma, az európai gazdasági egyesülés. Ezzel egy olyan intézmény született meg, amely teljes mértékben önálló, közösségi jogalanyiságú, független a tagországi társasági szabályozásoktól. Megalakulásának legfontosabb következménye, hogy „előmozdítja a gazdasági integráció, az egységes belső piac hatékonyabb érvényesülését, mivel az egyesülés mint társaság bejegyzett székhelyét egyik tagállamból a társasági jogi létét fenntartva áthelyezheti egy másik tagállamba.”⁸⁹ Ezzel szemben a tagországok belső joga alapján megalkult társaságok csak abban az esetben helyezhetik át székhelyüket egy másik tagországba, ha előbb a jelenlegi székhelyországban felszámolják jogi személyiségüket, majd az új székhelyországban újraalakulnak.

Ezek alapján az európai gazdasági egyesületek célja a következőkben foglalható össze: társasági jogi és működési szempontokból a közösségi piacon ugyanúgy érvényesüljenek a feltételek mint egy tagállamon belül (a társasági jogi térség egységesítése); a tagállami határokon átnyúló kooperáció előmozdítása; használható együttműködési formát kiépíteni, ami hatékonyan képes kiegészíteni a tagok tevékenységét;

új piacokon való fellépés megkönnyítése a kooperációs formában megjelenés által.⁹⁰

B. Az európai gazdasági egyesültre vonatkozó speciális szabályozások. Megalakulása két fontos feltétel teljesítésétől függ: tagjai a tagállamok valamelyikében székhellyel kell rendelkezzen, valamint legalább két alapító tag eltérő tagállamból kell származzon.

A társaság létrehozásához alapító szerződésre van szükség, amelyet a tagállamok által kijelölt nemzeti nyilvántartásba kell bejegyezni. Ugyanakkor az adott tagország Hivatalos Közlönyében is közölni kell, de az Európai Unió Hivatalos Lapjában (Official Jurnal) való publikálás is kötelező jellegű⁹¹.

Az alapító szerződésnek bizonyos kötelező tartalmi előírásoknak kell megfelelnie, a különböző nemzeti szabályozásokhoz hasonlóan. Ezek alapján a szerződésnek tartalmaznia kell az egyesülés nevét, amelyet az „európai gazdasági érdekcsoport” vagy az EEIG (Europeana Economic Interest Group) rövidítés előz meg vagy követ, a hivatalos címét, a tevékenységi célt (- amely alapján a társaság létrejött), az alapítók adatait, valamint működésének időtartamát (határozatlan időre is alapítható). Ezen alapítási követelmények be nem tartása az adott társaság semmissé nyilvánítását vonhatja maga után, a hiányosságok kiegészítésének lehetősége azonban adott minden esetben.

A rendelet alapján az érdekcsoport jogalanyisággal rendelkezik⁹², míg a jogi személyiség megszerzése az adott tagállamok jogalkotásának függvénye.

Céljai között nem szerepel a gazdasági nyereség szerzése, tehát nem alkalmas gazdasági tevékenység folytatására, hanem pusztán eszköz a részt vevő vállalkozások működésének javítására és összehangolására⁹³. Ezen megfontolásból az érdekcsoportoknak tilos:

87 Cristian Gheorghie: *Drept comercial comunitar*; Logisticon Kiadó, Bukarest, 2005, 243. oldal.

88 Lásd Berke Barna, Fazekas Judit, Gadó Gábor, Király Miklós, Kisfaludi András, Miskolczi Bodnár Péter: *Európai Társasági jog*; KJK-KERSZÓV Jogi és Üzleti Kiadó, Budapest, 2002, 117. oldal

89 Ibidem.

90 Ibidem., 117-118. oldal.

91 Lásd Cristian Gheorghie: *Drept comercial comunitar*; Logisticon Kiadó, Bukarest, 2005, 245. oldal.

92 „A csoport... saját neve alatt jogképes, bármilyen jellegű jogokat szerezhet, illetve kötelezettségeket vállalhat, szerződéseket, illetve egyéb jogügyleteket köthet, pert indíthat és perelhető” 2137/85/EGK rendelet 1. cikkely 2. pont.

93 *Giannantonio Benacchio: Az Európai Közösség magánjoga. Polgári jog. Kereskedelmi jog*; OSIRIS Kiadó, Budapest, 2003, 187. oldal.

- közvetlenül vagy közvetett módon irányítani vagy ellenőrizni a benne részt vevő vállalkozások működését;
- bármilyen jogcímen részesedéssel rendelkezni egy tagvállalkozásban;
- több mint 500 alkalmazottat foglalkoztatni;
- nem lehet egy másik európai gazdasági érdekcsoport tagja.

A rendelet még egy fontos előírása, hogy az európai gazdasági csoport intézményét igénybe vehetik úgy a természetes mint a jogi személyek, függetlenül attól, hogy kereskedelmi, ipari vagy egyéb szakmai tevékenységet folytatnak.

Az EGÉ nem kell, hogy társasági tőkével rendelkezzen, amely védené a harmadik személyeket. Ezen szabadság ellensúlyozására azonban a jogalkotó előírja, hogy az ügyvezetők korlátlanul és egyetemlegesen felelnek minden, a csoport nevében vagy javára kötött jogügyletért.

Ami a vállalat szerkezeti felépítését illeti, a közösségi rendelet 16. cikkének 1. pontja két kötelezően létesítendő szervet ír elő: a közösen fellépő tagokat és az ügyvezetőket.

A taggyűlésen minden tag egy szavazattal rendelkezik, ez azonban nem zárja ki, hogy az alapító szerződés több szavazati jogot biztosítson egyes tagoknak. A döntések meghozatalához általában egyszerű többség kell, kivételt képeznek a 17. cikk által előírt esetek, amikor az egyhangú döntés a szabály.

Bár elméleti szinten egy reális jogközelítési alternatívaként jelenik meg, a gyakorlatban pár száz hasonló társasági forma létezik az Európai Unió szintjén.

A közösségi jog harmonizációs elvárásai eredményeként, az Európai gazdasági érdekcsoportok mintájára Romániában is létrehoztak egy társasági jogi formát, mely úgy formailag mint céljait tekintve az európai formára emlékeztet. A gazdasági érdekcsoportnak (Grupul de interes economic- G.I.E.) elnevezett intézményt a 2003. évi 161-es számú törvény hívta életre.

II. Az Európai (részvény)társaság. A Bizottság már 1970-ben a Tanács elé terjesztette az európai részvénytársaság létrehozását célzó rendeletervezetét, amelyet azonban eredeti formá-

jában nem fogadták el. A későbbiekben többnyire a Gazdasági és Szociális Bizottság véleményei nyomán több alkalommal módosult, majd 1989-ben a Bizottság újra előterjesztette a Tanács elé, ezennel pedig az „európai részvénytársaság” megnevezést az „európai társaság” váltotta fel⁹⁴. A végső tervezetet 1991-ben terjesztette a Tanács elé és végül 2001. október 8-án el is fogadták (2157/2001/EGK rendelet). A rendelet 2004. október 8-án lépett érvénybe.

Az európai gazdasági érdekcsoportoktól eltérően az európai társaságokat kizárólag jogi személyek alapíthatják, a következő módozatok valamelyikében⁹⁵:

- több, a Közösség területén székhelyel rendelkező részvénytársaság közti fúzióval;
- több részvénytársaság (vagy korlátolt felelőséggű társaság.) által létrehozott holding formájában;
- az EKSZ 58. (jelenleg 48.) cikkelyében meghatározott társaságok részéről közös leányvállalat alapításával;
- egy már létező részvénytársaság átalakulása, feltéve hogy rendelkezik olyan leányvállalattal amely a központi ügyvezetés helyétől eltérő tagállamban található;
- egy már létező európai rt. és egy másik európai rt. vagy nemzeti rt. közti fúzió vagy egy új holding alapítása.

Az európai társaság székhelye kötelező módon a Közösség valamely tagállamában kell legyen, az alapításában részt vevő társaságoknak pedig a saját tagállamukban jogszerű létezésük kell legyen.

Az európai társaság minimális alaptőkéje 120.000 euró, kibocsáthatók mind névre szóló, mind bemutatóra szóló részvények.⁹⁶

Ezen előírások mellett nem tartalmaz további érdembeli rendelkezéseket az európai társaság szervezetét és működését illetően. Ezen a téren ugyanis a korábban bemutatott társasági jogi irányelvek egész sora rendelkezik és ezáltal a tagállamok szabályainak egységesítése nagy mértékben már megtörtént⁹⁷.

Az európai társaságot létrehozó rendelet tárgyalásakor fontos megemlíteni egy másik fontos

94 *Giannantonio Benacchio: Az Európai Közösség magánjoga. Polgári jog. Kereskedelmi jog; OSIRIS Kiadó, Budapest, 2003, 191. oldal.*

95 *Ibidem.*

96 *Ibidem, 192. oldal.*

97 *Ibidem.*

jogszabályt is, amely alapvető jelentőséggel bír és összefügg az európai társaság intézményével. Ez a 2001/86/EGK irányelv a dolgozói részvételről, amely kötelezővé teszi az alapítók számára, hogy tárgyalásokat kezdjenek a munkavállalók képviselőivel a dolgozói részvétel megvalósítása érdekében.

Amint arra már a korábbiakban is utaltam, a rendeletet 2004. október 8-ig kell nemzeti jogrendszerük részévé tenniük a tagállamok hatóságainak. Ugyanakkor a közösségi jogalkotó egy alkalmazási mentrendet is fellállított, ami tartalmazza a Bizottság azon kötelezettségét, hogy öt évvel az alkalmazás után egy jelentést dolgozzon ki az európai társaságokat létrehozó rendelet alkalmazásáról, amelyet majd a Tanács és a Parlament elé kell terjesztenie.

Még újdonságként van jelen az európai részvénytársasági forma a Közösségek szintjén, így nem lehet hosszútávú következtetéseket levonni ami alkalmazásának sikerességét illeti. Tény, hogy azon gondolat mentén jött létre (az európai gazdasági érdekcsoporthoz hasonlóan), amely a Közösségben megvalósuló, határokon átívelő üzleti stratégia legmegfelelőbb keretét egy teljesen új, a tagállamok jogrendszereitől független társasági forma jelentené.

Ezen, a társasági jogból gyökerező társasági formák fontos előnye, hogy székhelyét szabadon választhatja és változtathatja meg a Közösségekben belül, anélkül, hogy ez a társaság megszűntetését és új társaság alapítását követelné. Ez a tény, a *Daily Mail*⁹⁸ ügyben hozott döntés fényében fontos előmozdítója lehet a társaságok szabad mozgásának. Az Európai Bíróság az említett ügyben ugyanis kimondta (amint azt a dolgozat első felében is láthattunk), hogy a társaságok székhelyének egyik tagállamból a másikba történő áthelyezésének lehetősége (az ún. elsődleges letelepedés) nem származik a Római Szerződés előírásából. Minden adott tehát, hogy a közeljövőben egy európaszerte alkalmazott, a társasági jog egységesítését a gyakorlatban is elősegítő társasági formáról beszéljünk.

Végszó

Az irányelvek és az egyes közösségi szabályozások átütő hatásának köszönhetően a Közösség országainak társasági jogát az utóbbi években olyan szinten sikerült harmonizálni, amely más eszközökkel elképzelhetetlen lett volna. Ezt a jogharmonizációs folyamatot próbáltam általánosan bemutatni, a különböző jogszabályi eszköztárak vonalát követve. Így került bemutatásra az elsődleges jogforrást képező Római Szerződés, amely leteszi a társaságok szabad mozgásának alapköveit és ezzel példát mutat a későbbi jogalkotói irányvonalhoz. Ugyanakkor a másodlagos jogforrások, az irányelvek és rendeletek is jelentős (az irányelvek egyenesen a legjelentősebb) eszközöknek mutatkoztak a jogharmonizációs folyamatban, különböző társasági jogi területeken érve el sikert.

A jogalkotó ugyanakkor nemcsak a különböző tagállami szabályozások egységesítésére tért ki, hanem új jogintézményeket teremtett meg, amelyek egységes működési mechanizmussal rendelkeznek a Közösségek teljes területén. És bár ezek a közösségi társasági formák még nem érték el a hozzájuk fűzött áttörést, fontos mozzanatot jelentettek a szilárd, egységes társasági jog kialakulásában.

A társasági jog harmonizációs törekvései során (de ez érvényes a többi szabályozási területre is) azonban folyamatos ellenállás mutatkozott bizonyos tagállami szervek részéről. Mindig akadt egy-két állam, amely ragaszkodott az általa használt szabályozási elvekhez, ezáltal megnehezítve az egységesítési törekvéseket. Ezen ellenállások többnyire kompromisszumos megoldások elfogadását jelentette, ami általában a kevésbé szigorú irányelvek révén valósult meg.

Románia társasági jogi megfeleltése, bár nem képezte jelen dolgozat témáját, fontos lehet a sorra került csatlakozás miatt. Az ország harmonizációs törekvéseit ismerve megállapítható, hogy a hazai jogrendszer a társasági jogi elvárásoknak megfelel, ezáltal pedig a román társaságok is a Közösségek teljes jogú tagjaiként élhetik meg jövőjüket. A román harmonizációs folyamat bemutatása azonban egy külön szakmai dolgozat témáját fogja alkotni.

98 Az ügy kommentárját lásd *Lever: Common market law rev.* 1989, p. 327. *Schmitthoff, The daily Mail Case in the European Court*, *Journal of Business law* 1988, p. 454.

Könyvészeti anyag

Berke Barna, Fazekas Judit, Gadó Gábor, Király Miklós, Kisfaludi András, Miskolczy Bodnár Péter: **Európai társasági jog**; KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó, Budapest, 2002.

Giannantonio Benacchio: **Az Európai Közösség magánjoga. Polgári jog. Kereskedelmi jog**; OSIRIS Kiadó, Budapest, 2003.

Kende Tamás, Szűcs Tamás: **Európai közjog és politika**, OSIRIS Kiadó, Budapest, 2003.

Cristian Gheorghe: **Drept comercial comunitar**; Logisticon Kiadó, Bukarest, 2005.

Berke Barna, Boyta György, Dienes-Oehm Egn, Király Miklós, Martonyi János: **Az európai közösség kereskedelmi joga**; KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó, Budapest, 2003.

Közösségi jogszabályok

- Római Szerződés: 43., 44., 48., 293. cikkek.
- A Tanács 2137/85/EGK rendelete az Európai Gazdasági Érdekcsoportól, Hivatalos Lap L 199, 1985.07.31.
- A Tanács 2157/2001/EGK rendelete az európai társaságról, Hivatalos Lap L 294, 2001.11.10.
- *első társasági jogi irányelv*: 68/151/EGK irányelv a tőkeegyesítő társaságok alapító aktusáról;
- *második társasági jogi irányelv*: 77/91/EGK irányelv a részvénytársaságok alaptőkéjének védelméről;
- *harmadik társasági jogi irányelv*: 78/855/-EGK irányelv a részvénytársaságok egy tagállamon belüli fúziójáról;
- *negyedik társasági jogi irányelv*: 78/660/-EGK irányelv a korlátozott felelősségű formájú társaságok éves beszámolójáról;
- *ötödik társasági jogi irányelv*: a részvénytársaságok szerkezetéről (tervezet);
- *hatodik társasági jogi irányelv*: 82/891/EGK irányelv a részvénytársaságok egy tagállamon belüli szétválásáról;
- *hetedik társasági jogi irányelv*: 83/349/EGK irányelv a társaságcsoportok összevont (konszolidált) beszámolójáról;
- *nyolcadik társasági jogi irányelv*: 84/253/-EGK irányelv a könyvvizsgálói tevékenység engedélyezésének feltételeiről;
- *kilencedik társasági jogi irányelv* a társaság-csoportokról-konszernekről (tervezet);
- *tizedik társasági jogi irányelv*: a nemzetközi fúzióról (tervezet);
- *tizenegyedik társasági jogi irányelv*: 89/666/EGK irányelv a fióktelepekre vonatkozó közzétételi kötelezettségről;
- *tizenkettedik társasági jogi irányelv*: 89/667/EGK irányelv az egyszemélyes korlátozott felelősségi formájú társaságokról;
- *tizenharmadik társasági jogi irányelv* a nyilvános vállalatfelvásárlási ajánlatról (tervezet), HL C 64, 1989. január 19., későbbi, módosított tervezetek: HL C 162, 1996. június 6., HL C 378, 1997. december 13.. Végül, 2000. június 19-én az Európai Unió Tanácsa elfogadott egy közös állásfoglalást;